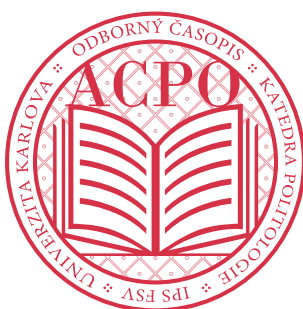

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

RECENZOVANÝ ČASOPIS | PEER-REVIEWED JOURNAL

2022 | Vol. 14 | No. 3 | ISSN 1803-8220

JARMARA, Tomáš (2022). České politické strany ve vládách 1992–2021: distribuce ministerských úřadů, obsazení postu premiéra, typ koalice. *Acta Politologica*. Vol. 14, no. 3, pp. 23–39.
https://doi.org/10.14712/1803-8220/2_2022

Published: 06/10/2022

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

This article is protected by copyright. Copying and use of its content and presenting it as original research without proper citation is plagiarism, which is subject to legal sanctions.

Katedra politologie Institutu politologických studií
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy

Department of Political Science, Institute of Political Studies
Faculty of Social Sciences, Charles University

České politické strany ve vládách 1992–2021: distribuce ministerských úřadů, obsazení postu premiéra, typ koalice¹

Tomáš Jarmara²

Abstract:

The aim of this paper is to capture the participation of political parties in the governments of the Czech Republic in the years 1992 to 2021, the distribution of Seats in the Government, occupation of the Prime Minister's Office and the type of coalitions formed. The study presented is theoretically grounded in the office-seeking approach to the study of coalitions and uses comparative and statistical methods. The data are analysed and interpreted in relation to the changes and development trends of the participation of political parties in the government. The case study concludes that the dynamics of the transformation of government coalitions can be divided into three stages. The first stage is represented by two decades of alternating dominant parties with a clear right-wing orientation: the ODS and the CSSD, which had a prime minister's office, a share of more than 50% in the government and their coalition partners were smaller political parties. The second stage since 2010 is characterized by the weakening of the dominant parties and the emergence of more proportional government coalitions, where the strongest parties in the coalitions have less than a 50% share in the governing seats. The third final stage since 2017 is characterized by the arrival of a new dominant party: ANO gaining the position of prime minister, and for the first time by the formation of only a two-member government coalition.

Key words: *political parties; Czech Republic; policy seeking; office seeking; coalition theory; coalition government; ministry; prime minister*

Úvod

Obsazování úřadu vlády a ministerských postů je jednou ze sledovaných oblastí, kterou se snaží politická věda vysvětlit prostřednictvím teorie office-seeking přístupu a teorií koalic. Má napomoci ozřejmit motivaci politických stran ke vstupu do vládních koalic, jsou-li primárně vedeny snahou získat úřad, za jakých podmínek, a zdali je jeho obsazení v souladu s jejich politickými cíli. V politické vědě je toto dilema označováno jako office-seeking versus policy seeking. Vznik nové české vládní koalice (2021) je vhodnou příležitostí k rekapitulaci účasti politických stran ve vládě za uplynulých téměř třicet let, tedy od roku 1992 a první vlády samostatné České republiky do existence poslední vlády, jejichž činnost byla ukončena parlamentními volbami v roce 2021. Hlavním cílem je zachytit účast politických stran

¹ English title: Czech political parties in governments 1992–2021: distribution of Seats in the Government, occupation the office of prime minister, type of coalition. Rád bych poděkoval anonymní oponentům za jejich komentáře a připomínky, které pomohly výrazně vylepšit kvalitu rukopisu. Tento článek vznikl v rámci projektu *Reflection of National and European Identity in the New Millennium (NAETINEM)*, Erasmus+ project No. 2019-1-CZ01-KA203-061227.

² doc. Mgr. Tomáš Jarmara, Ph.D. je docentem katedry výchovy k občanství Pedagogické fakulty Ostravské univerzity (Fráni Šrámka 5, 709 00 Ostrava). Kontakt: tomas.jarmara@osu.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7861-0843>. ResearcherID: GVT-5722-2022.

na vládě absolutně, podílem na moci prostřednictvím vládních funkcí v koaličních vládách, a schopnost získat a udržet úřad premiéra. Získaná data jsou analyzována a jsou interpretovány příčiny vzniku jednotlivých koalic, jejich typologie, distribuce ministerských úřadů a politické důsledky sestavování vládních koalic v České republice.

Fenoménu *office seeking* není v české politologii věnována přílišná pozornost. K několika textům, jež se mu věnují, patří představení jeho teoretických východisek ve vztahu k vládním koalicím (Říchová 2000; Svačinová, Chytilík 2009), studie analyzující distribuci vládních a parlamentních postů v letech 1992–2009 (Svačinová, Chytilík 2009), nebo studie Petry Svačinové (2016), jež se zabývá korelací mezi vyhledávání úřadu/ministerstva jako prostředku realizace volebních slibů a jejich naplněním českými stranami ve třech vládních kabinetech v letech 2007–2017. Z teorie her vychází studie Martina Dlouhého analyzující koncentraci politické moci ve vedení a zastupitelstvu Prahy, která vyhledávání úřadu spojuje s volbou strategie hráče podle hodnoty její výplatní funkce (Dlouhý 2016: 1).

Struktura textu je následná: úvodní teoretický výklad je věnován současnému stavu bádání a konceptualizacím fenoménu *office seeking* – *policy seeking* a teoriím koalic. Dále jsou představeny metodologie postupu, data a výzkumné otázky. Následuje hlavní analytická část a v závěru jsou diskutována některá zjištění a další potenciální návrhy výzkumných otázek.

Teoretická východiska – teoretické konceptualizace

Pro současné moderní demokracie je příznačná rozhodná role politických stran, kterou mají v legislativních a exekutivních procesech. Z důvodů své silné institucionalizace jsou evropské demokracie označovány jako *partiokracie* (Gallagher, Laver, Mair 1992). Jako označení pro evropský model parlamentní demokracie je používán pojem *vláda stran/party government*, kdy o obsazení vládních postů rozhodují politické strany, které získaly největší podporu ve volbách (Katz, Mair 1993).

Jedním z výzkumných témat a diskuzí je, zdali jsou političtí aktéři motivováni primárně politickými cíli nebo ambicí zastávat úřad – *policy seeking* vs *office seeking*. Standardní otázkou je *What do Parties Want? Policy versus Office* (Pedersen 2012). Je zřejmé, že žádná politická strana nezapomíná na politické zájmy a volební program, ale není zcela nepohnutá vyhlídkou obsazení úřadu (Mershon 1996: 538). Rozlišit oba přístupy je však obtížné, protože „úřad lze hledat jak jako cíl sám o sobě, tak i jako prostředek k plnění politických cílů. Podobně lze politiku prosazovat jako cíl sám o sobě i jako prostředek k dosažení úřadu“ (Budge, Laver 1986: 486).

Je třeba mít na zřeteli, že politické strany přijímají kompromisy mezi těmito dvěma cíli v různé míře (Warwick 2005; Wagner, Meyer 2014). Wolfgang C. Müller a Kaare Strøm ve studii *Policy, Office or Votes?* (1999) analyzují stranické kompromisy na trojúhelníkovém prostoru, kde je výsledkem jednání při hledání úřadů, voličů a politiky řešení trojčlenky. Neobjevila se ovšem žádná replikovatelná metoda analýzy motivací politických stran v této oblasti a nezbyvá než se zaměřit na empirický výzkum ad hoc, kdy je nutné se zabývat i problematikou koalic (Evans 2018). Zahraniční výzkumy ukazují, že u historických nebo dlouhodobě existujících politických stran převažuje aspekt vyhledávání úřadu a odměny s ním spojené. Naopak nově vzniklé stran se více soustředí na politický program. Pokud usilují o úřady, tak primárně v parlamentu, a nikoliv v exekutivě (viz Posey 2004; Michelangelo 2006; Mizrahi, Yuval, Cohen 2014). Což ale není případ nových českých politických stran (VV, TOP 09, ANO), o kterém pojednává hlavní část textu. Helen H. Pedersen s použitím

dat 117 politických stran z 23 zemí zkoumala variace stranických cílů se závěrem, že se skutečně liší napříč stranami, a to, čeho se snaží primárně dosáhnout, závisí na jejich poziční moci v parlamentu a vnitřní organizaci. Politické strany obvykle vstupovaly do koalic ve více stranických systémech, „kde žádná strana nemá většinu a politický vliv a úřad stojí za cenu preferované politiky strany“ (Pedersen 2011: 905). Zajímavé bylo i zjištění, že slaběji institucionalizované strany měly větší motivaci vstoupit do vládních koalic, protože si od státního aparátu slibovaly vytvoření odborného zázemí pro svou politiku.

Fenomén *policy seeking* versus *office seeking* je odvislý i od typu vlád a koalic. V české politologii lze zmínit rozsáhlou reflexi teorií koalic (Fiala 1995; Novák 1997; Klíma 1998; Říchová 2000; Just 2012; Cabada a kol. 2017; Novák 2019) včetně případových studií zaměřených na typologie exekutivních koalic nebo koalic na krajské úrovni (Balík 2006; Švec 2010).

Nejpřímější model teorie koalic je spojen s americkou tradicí a Wiliamem H. Rikerem (*The Theory of Political Coalitions* 1962). Vychází z teorie her jako hry s nulovým součtem, kdy strana, která se nedostane do vlády prohrává. Je postavena na modelu individuální racionality aktéra (strany), jenž se vždy snaží maximalizovat svůj podíl na výkonné moci. Povolební zápas je prioritně chápán jako boj o místa ve vládě – *office-seeking*, a nikoliv jako snaha o prosazení politického programu *policy-seeking*.³

Teorie koalic v evropské tradici naopak více vychází z empirického výzkumu, jenž dává prostor pro analýzu celého spektra politických okolností (politická tradice, politická kultura, ideové zařazení politických stran, vztahy mezi aktéry, konkrétní podmínky vzniku koalic atd.).

Evropský koncept například zohledňuje korelaci mezi obvyklým typem vzniknuvších koalic a politickým systémem, který může vytvářet odlišnou motivaci politických stran pro vstup či absenci na vzniku koaliční vlády. Jinak se chovají strany v polarizovaných systémech s tradicí menšinových vlád a jinak v případě většinových vládních koalic. Zmiňovaný Kaa-re Strøm analyzuje několik modifikací menšinových vlád v evropských zemích. Poznatkem je, že zisk vládních postů není prioritní motivací stran, pokud jsou schopny realizovat část svého programu z opozice, neboť případný vstup do většinové vládní koalice nemusí přinést lepší pozici pro skutečná politická rozhodnutí (Strøm, Müller, Bergman 2008). Strategie politické strany může být dlouhodobá. Účast ve vládě za cenu programových kompromisů není prvoplánovým cílem, tím je konečné získání plné politické moci. Faktorem hodným pozornosti ovšem je, zdali volby mohou změnit dosavadní rozložení sil, jež by umožnilo straně převzetí vlády nebo výrazně větší podíl na moci, a má-li *strategie zdrženlivosti* reálnou naději na úspěch. Strøm uvádí, že hlavním faktorem je očekávaný výsledek voleb (Strøm 1990: 68). Roli hraje i orientace stranických předsedů na udržení svých pozic a vyhýbaní se všemu, co by je mohlo ohrozit. Předsedové stran mohou být méně motivováni ke vstupu do koaličních seskupení, neboť to by vyžadovalo ústupky, které by mohly zpochybnit jejich stranickou pozici. Zvláště pokud se mohou prezentovat plněním nebo obhajobou programových cílů, aniž by se kompromitovali svou účastí ve vládě (Luebbert 1984; Strøm 1990).

U většinových vlád ve více stranických systémech je pro stranu obvykle silnějším motivem získání vládního úřadu, než fundamentální obhajoba politického programu (Luebbert 1984; Pedersen 2011; Strøm 1990). Distribuce úřadů je výrazně spojená s typem většinové koalice. *Minimální vítězná koalice* disponující většinou danou počtem křesel nebo aktérů má dvě varianty s přímým vlivem na rozdělení ministerských křesel (Axelrod 1970: 174). První je *ideově minimální vítězná kolice*⁴ stran s největším programovým průnikem a ideovou

³ Rozlišení tzv. americké a evropské tradice viz Riker 1962; Laver, Schofield 1998: 9–10; Říchová 2000: 119–120.

⁴ Koalice stejné ideové orientace se variantně označují i jako uzavřené koalice/closed coalition (Schofield 1995).

blízkostí na pravolevé ose. Je charakteristická zvýšenou rivalitou mezi svými členy, kteří soupeří o stejný elektorát. Strany se současně nacházejí v závislém postavení, protože úspěch všech je podmínkou vytvoření příští ideové koalice. To vede k silnější pozici menších koaličních stran a obvykle patří k nejstabilnějšímu typu koalice (Axelrod 1970; de Swan 1973; Lijphart 1984; Schofield 1995). Druhou variantou je *konkurzní koalice minimálního rozměru/bargaining coalition* (Axelrod 1970). Vítězná politická strana je v pozici, kdy si vybírá koaličního partnera z většího počtu stran motivovaných ziskem vládního úřadu. Pokud se orientuje na nejvyšší podíl na moci, volí koaličního partnera, jenž jí odebere nejméně vládních křesel a je ochotný přijmout co nejnižší nabídku. Vzniká bez ohledu na ideologickou vzdálenost.

Vyšší počet politických stran v koalici snižuje nabídku úřadů, zvyšuje pravděpodobnost konfliktů a nákladů na vyjednávání (Leiserson 1968). Vláda je efektivnější/effective cabinets a životaschopnější/viable cabinets, čím je počet aktérů v koalici nižší (Leiserson 1968; de Swaan 1973; Švec 2010). Akcent na životaschopnost koalic se objevuje i v dalších definičních přístupech. Colomer rozeznává čtyři typy *životaschopných koalic/viable coalitions*: vítěznou bez konkrétního omezení; minimální vítěznou s omezením velikosti; spojenou vítěznou s omezením ideologie a minimální propojenou vítěznou koalici s omezením ideologie a velikosti (podrobně viz Colomer 2000: 8). Lze se setkat i s *nadměrnou koalicí/surplus majority coalition* z více stran, než je potřeba k většině. Odchod jedné z nadbytečných stran neohrozí parlamentní většinu a zvýší podíl na vládě stávajícím koaličním stranám.⁵ Nadměrné koalice jsou charakteristické pro konsociační demokracie (typicky Nizozemí, Belgie, Finsko), a to ve variantě ideově propojené i duhové koalice (Lijphart 1999; Pedersen 2011).⁶ Při patovém výsledku nebo za mimořádných okolností mohou vznikat i *velké koalice/grand coalition* politických stran z opačného politického spektra (Říchová 2000).⁷

Z výše uvedeného vyplývá, že evropská tradice empirického výzkumu koalic se jeví jako vhodný výchozí teoretický rámec této případové studie zaměřené na české vládní koalice, protože umožňuje zvažovat vztahy mezi účastníky koaličního vyjednávání, celkový politický kontext (Švec 2010) a dovoluje odůvodnit vznik koalic nebo naopak nechotu některých politických stran podílet se na exekutivní koalici (Říchová 2000: 120–121).

Výzkumné otázky, data, metody

V této případové studii zaměřené na vlády České republiky nebudou predikovány hypotézy, ale cílem je zachytit:

- absolutní účast politických stran na vládách;
- podíl politických stran ve vládách a distribuci ministerských křesel v korelaci s typem vládní koalice;
- schopnost získat a udržet úřad předsedy vlády.

Získána data, jak již bylo výše uvedeno, budou interpretována a analyzována ve vztahu k proměným a vývojovým tendencím účasti politických stran na vládě, jejich příčinám a

⁵ Případ nové české vládní koalice (2021), která by se mohla obejít bez podpory poslaneckého klubu Pirátů.

⁶ Ve střední Evropě vznikly dvě nadměrné koalice středopravicových stran v Maďarsku letech 1990–1993 a 1998–2002 (Ágh 2015).

⁷ Prvním případem jsou koalice mezi SPD a CDU/CSU (1966–1969, 2005–2009) nebo rakouské koalice SPÖ a ÖVP v letech 1945–1966 a 1987–2000 (Říchová 2000). Druhým typem jsou velké koalice ve Velké Británii v období druhé světové války.

politickým důsledkům na základě empirického poznání. Sledované období představují Vlády České republiky v letech 1992 až 2021. Celkový čas trvání všech vlád od roku 1992 do 2021 je uveden ve dnech (10 760). Absolutní účasti na vládě a obsazení pozice předsedy vlády jsou uvedeny podle počtu dní, kdy politické strany (respektive premiér) zastávaly úřad. Podíly na ministerských úřadech jsou uváděny v procentech vázaných na jednotlivé vládní koalice. Zdrojem byla data Úřadu vlády ČR a Českého statistického úřadu ze serveru Volby.cz. Podíly na vládních úřadech jsou vypočteny podle vstupní koaliční dohody o rozdělení křesel. V případě vlády premiéra Petra Nečase (2010–2013) reflektují i změnu koaličního partnera a navýšení počtu ministrů.

Z metodologického hlediska studie využívá komparativní a statistickou metodu. Pro analýzu distribuce vládních úřadů je použita metoda Cluster Analysis/ Paired Groups (UPG-MA), která na základě podobnosti identifikuje situační nastavení poměrů jednání aktérů s ohledem na počet poslanců vyjednávacích stran a získaný počet ministerských úřadů. Doplňujícím indikátorem je aplikace principu hypotézy proporcionality (W. A. Gamson: A Theory of Coalition Formation 1961). Jejím výchozím předpokladem je, že každý účastník vstupující do koalice očekává, že všichni aktéři budou požadovat podíl založený na principu proporcionality, tedy podílu, který do koalice přinesli (Gamson 1961: 376). Vedle politických okolností formování koalice je proporcionalita možným a srozumitelným principem rozdělení postů, na němž lze od všech aktérů očekávat shodu (De Winter 2005; 190, Svačinová, Chytilík 2009: 4). Předností hypotézy je empirická pravidelnost, intuitivní srozumitelnost a nezávislost na vyjednávacím procesu (Fréchette et al. 2005: 366; Svačinová, Chytilík 2009: 4).

Podíl účasti politických stran ve vládách, distribuce ministerských úřadů, typ koalice, obsazení úřadu předsedy vlády

Absolutní účast politických stran na vládách

První tabulka ukazuje procentuální vyjádření účasti politických stran na vládě v sledovaném období 1992–2021 i celkovou dobu zastoupení jednotlivých politických stran v Poslanecké sněmovně jako ukazatele zohledňující rozdílnou délku jejich působení v české politice (Tabulka 1).

Politickým stranám je s výjimkou Rusnokovy vlády (2013–2014) započtena účast ve všech vládních kabinetech, a to i v případě dvou úřednických vlád. Faktickým formatérem Rusnokovy vlády byl prezident Zeman, který ji prezentoval jako vládu odborníků a byl v ní pouze jeden ministr, který byl formálně členem KDU-ČSL.⁸ Jedná se také o jedinou úřednickou vládu, která vládla bez důvěry Poslanecké sněmovny.

Tabulka 1: Absolutní účast politických stran ve vládách/zastoupení v PS PČR 1992–2021

Období: 2. 7. 1992 – 17. 12. 2021. 10 760 dní	Index participace politické strany na vládě v procentech	Počet dnů ve vládě	Počet vládních kabinetů s účastí politické strany	Absolutní počet dní zastoupení politické strany v PS PČR
KDU-ČSL	57,52	6 190	6	9 464
ČSSD	56,50	6 080	5	10 760
ODS	41,92	4 511	5	10 760

⁸ Podle průzkumu STEM/MARK pro Českou televizi ze srpna 2013 většina respondentů vnímala vládu odborníků jako „vládu přátel Miloše Zemana“ (ČT24 2013).

Období: 2. 7. 1992 – 17. 12. 2021. 10 760 dní	Index participace politické strany na vládě v procentech	Počet dnů ve vládě	Počet vládních kabinetů s účastí politické strany	Absolutní počet dní zastoupení politické strany v PS PČR
ANO	26,75	2 879	2	2 879
ODA	20,54	2 211	3	2 211
US-DEU*	15,92	1 713	2	3 161
KDS	13,59	1 463	1	1 463
SZ	11,90	1 281	1	1 408
TOP 09	10,15	1 093	1	4 175
VV/LIDEM	10,15	1 093	1	1 296

Zdroj: autor, dle ČSU a Úřadu vlády ČR. * Unii svobody je započteno i období od oficiální registrace politickou stranou 22.1.1998, kdy se k ní přihlásili někteří poslanci původně zvolení za ODS.

Vláda premiéra Jozefa Tošovského (1998) byla v podstatě menšinovou vládní koalici KDU-ČSL s rozpadající ODA a nově se formující Unii Svobody, podpořená ČSSD za podmínku rozpuštění Poslanecké sněmovny a vypsání předčasných voleb (1998). Fischerova úřednická vláda (2009–2010) *nestranických* náměstků vycházela z nominací ODS, ČSSD a Strany zelených a byla vládou více politickou (Brunclík 2014). Zásluhou účasti v šesti vládních kabinetech dosáhla nejvyššího podílu KDU-ČSL. Pokud by nebyla do indexu zahrnuta 16 měsíční a svým charakterem nejvíce úřednická vláda Jana Fischera, ve které neměla KDU-ČSL zastoupení, lidovecký office-seeking by dosáhl 74,38 %. Faktorem vysoké míry participace ČSSD je existence čtyřleté menšinové vlády premiéra Miloše Zemana tolerované ODS na základě tzv. *Opoziční smlouvy*.

Relativně vysoké indexy participace ODA, US-DEU a Strany zelených ukazují vysoký koaliční potenciál stran pravého středu, kdy se alternace vládních exekutiv prosazovala velmi obtížně, protože faktickou blokaci na levici představovala přítomnost silné KSČM, považované za antisystémovou stranu. Dokládá to i porovnání počtu dní ve vládě s celkovým počtem dní, kdy byly strany zastoupeny v Poslanecké sněmovně. V případě ODA se jedná o 100 % shodu, Zelení mají více než 90 %, a pokud by byla Unii svobody započtena i účast v Tošovského úřednické vládě shoda je více než 60 %. Zařazení Zelených na střed platí pro ideovou profilaci strany za předsednictví Martina Bursíka,⁹ kdy strana vstoupila do středoprávního kabinetu s ODS a KDU-ČSL (2007–2009). Další subjekt s podílem na vládě Věci veřejné (později LIDEM) představoval stranu typu business-firm party (Hloušek, Kopeček 2017), která svůj volební výsledek úspěšně zobchodovala účastí ve vládě a ziskem 4 ministerstev. Z hlediska absolutního zastoupení byly pouze ODS a ČSSD po celou dobu stranami se zastoupením v Poslanecké sněmovně, a naopak pouze dvě strany – Strana zelených a Věci veřejné se udržely v sněmovně jen jedno volební období, přičemž u obou stran došlo k vnitřnímu štěpení.¹⁰

⁹ Vstup Strany zelených do středoprávní kolice vyvolal vnitrostranickou diskusi. Část členů odmítala novu ideovou profilaci strany a vládní angažmá. Typicky viz *Nejsme pravice ohrazuje se část zelených* (IDnes.cz 2006). Situace skončila pádem Topolánkovy vlády, kdy se dvě poslankyně Strany zelených připojily k opozičnímu návrhu na vyslovení nedůvěry vládě a podílely se na vzniku nové Demokratické strany zelených.

¹⁰ Z poslaneckého klubu Strany zelených se část poslanců přihlásila k nově vzniklé Demokratické straně zelených (2009) a z poslaneckého klubu Věci Veřejných se oddělila část poslanců hlásící se k novému politickému subjektu LIDEM (2012).

Podíl na vládních ministerských úřadech/typ koalice

Sledovaným kritériem office-seeking je podíl politických stran na ministerských úřadech v jednotlivých vládních koalicích. Pozornost bude věnována zrodu vládních koalic a rozdělení úřadů exekutivy, které vznikly na základě koaličních dohod politických stran (Tabulka 2). Přílohou textu je rovněž přehledová tabulka 5 zachycující procentuální podíl politických stran na vládě v celém sledovaném období i v případě úřednických vlád a dvou menšinových exekutiv vládnoucích v nedůvěře (Topolánek 2006–2007; Babiš 2017–2018).

V tabulce 2 vedle procentuálního zachycení podílu na vládě je pro srovnání uvedena i vstupní predikce možného rozdělení křesel podle Gamsonovy hypotézy proporcionality (Gamson 1961). Další tabulka 3 představuje dendogramy shlukových analýz, které identifikují podobnosti jednotlivých vládních koalic ve vztahu k počtu mandátů koaličních stran a podobnosti v distribuci vládních křesel.

Tabulka 2: Politické vládní kabinetů 1992–2021

Předseda vlády	Koaliční strany	Počet poslanců	Hypotéza proporcionality %	Počet ministrů %	Počet ministrů	Počet členů vlády	Počet vládních poslanců
Václav Klaus 1992–1996	ODS/KDS	66/10	62,86/9,52	63,20	9/2	19	106
	KDU-ČSL	15	14,29	21,10	4		
	ODA	14	13,33	15,70	3		
Václav Klaus 1996–1998	ODS	68	68,69	50,00	9	17	99
	KDU-ČSL	18	18,18	25,00	4		
	ODA	13	13,13	25,00	4		
Miloš Zeman 1998–2002	ČSSD	74	-	-	17/19	100	17/19
Špidla, Gross, Paroubek 2002–2006	ČSSD	70	69,31	66,80	12	18	101
	KDU-ČSL	21	20,79	16,60	3		
	US-DEU	10	9,90	16,60	3		
Mirek Topolánek 2007–2009	ODS	81	79,41	50,00	9	18	100
	KDU-ČSL	13	12,75	27,80	5		
	Strana zelených	6	5,88	22,20	4		
Petr Nečas 2010–2012	ODS	53	44,91	40,00	6	15	118
	TOP 09	41	34,75	33,33	5		
	Věci veřejné	24	20,34	26,77	4		
Petr Nečas* 2013	ODS	53	51,96	35,29	6	17	98/105
	TOP 09	41	40,19	29,41	5		
	LIDEM	8	7,84	35,29	6		
Bohuslav Sobotka 2014–2017	ČSSD	50	45,04	47,04	8	17	111
	ANO	47	42,34	35,28	6		
	KDU-ČSL	14	12,62	17,64	3		
Andrej Babiš 2018–2021	ANO	78	83,87	66,66	10	15	93
	ČSSD	15	16,13	33,33	5		

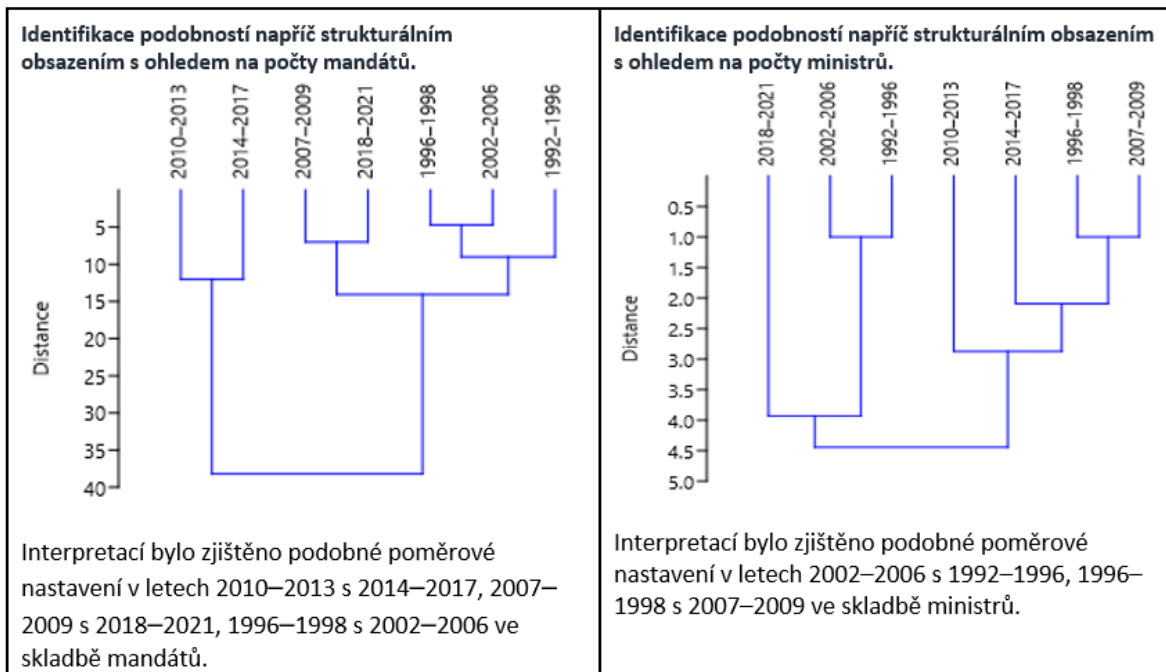
Poznámka: Interpretace distribuce vládních postů druhé vlády premiéra Petra Nečase a jejich vypovídací úroveň jsou obtížné z důvodu ne zcela přehledné situace. Strana LIDEM, která nahradila ve vládě Věci veřejné

v květnu 2012, nejprve obsadila stejný počet 4 ministerstev, jež měly původně Věci veřejné. V březnu 2013 došlo k rekonstrukci vlády, kdy LIDEM nejprve ohlásil vystoupení z vlády, ale nakonec ve vládě zůstal. Výsledkem byl nový poměr ministerských křesel, který posílil pozici LIDEM viz tabulka. Nejasný je i počet poslanců vládních stran. K poslaneckému klubu LIDEM se přihlásilo 8 poslanců. Při hlasování o důvěře druhé Nečasovy vlády měly poslanecké kluby ODS, TOP 09 a LIDEM společně 98 poslanců, vládu ovšem podpořila i skupina nezařazených poslanců původně zvolených za ODS a Věci Veřejné. Pro vládu v dubnu 2012 nakonec hlasovalo 105 ze 198 přítomných poslanců (Zdroj: digitální repozitář PS PČR).

Zdroj: autor, dle ČSU a Úřadu vlády ČR.

Podíl politických stran na vládních křesle očekávatelně ukazuje, že volební výsledek/počet poslanců vítězné politické strany byl vstupním indikátorem koaličních jednání, který spoluurčoval jejich distribuci. Podle shlukových analýz je přítomna shoda vládních koalic v korelaci s počtem mandátů a ministerských křesel. Nicméně vyjednaný poměr křesel v exekutivách formovaly i politické okolnosti.

Tabulka 3: Podobnosti dat, metoda Cluster Analysis/ Paired Groups.

Zdroj: autor, dle ČSU a Úřadu vlády ČR.

Pozice vítězných stran se zřetelně odlišuje v případě dvou vlád: premiérů Nečase (2010–2013) a Sobotky (2014–2017). Jedná se o jediné dvě vlády, v nichž vítězné strany nedisponují nadpoloviční většinou poslaneckých mandátů vůči oběma koaličním partnerům, mají nižší než 50% podíl na vládních postech a nejslabší pozici vůči koaličním partnerům. V obou případech sněmovní volby zaznamenaly nejnižší rozdíl mezi vítěznou stranou a stranou na druhém místě (2010: ODS 20,22 % – TOP09 16,70 %; 2014: ČSSD 20,45 % – ANO 18,65 %). Nečasova vláda má vůbec nejnižší podíl nejsilnější strany vůči koaličním partnerům, kdy její koaliční partner Věci Veřejné/LIDEM dosáhly nejvyššího procentuálního podílu na vládě ze všech třetích a nejmenších koaličních stran. Vedle volebního výsledku byla politickým faktorem oslabujícím vyjednávací pozici ODS i skutečnost, že se poprvé nestal ministerským

předsedou představitel vítězné politické strany, ale strany druhé v pořadí za vítěznou ČSSD. V případě Sobotkovy vlády její jedinečné specifikum bylo, že ji skládaly 1. a 2. volebně nejúspěšnější strana, což byl současně i faktor oslabující pozici vítězné ČSSD ve vládní koalici.

Lepší vyjednávací pozici měly vítězné strany s výrazně nadpoloviční většinou poslaneckých mandátů vůči potenciální koaličním partnerům. Podíl vládních křesel těchto vítězných stran byl 50 % a nad 50 %. Utvářela je politická situace a typ vzniknuvší koalice. V případě vládních koalic na půdorysu tří politických stran dosáhla nejvyššího podílu (66 %) ČSSD (2002–2006). Vysvětlením by bylo, že se jednalo se o *minimální vítěznou koalici* sociálních demokratů se středopravými stranami KDU-ČSL a Unii svobody. Pro tento typ koalice je charakteristické, že vítězná strana jedná více bez ohledu na zájmy koaličních partnerů, kteří jsou ochotní nabízené podmínky přijmout (Axelrod 1970). Výrazně ochotnějším koaličním partnerem byla KDU-ČSL s vyšší predikcí rozdělení postů podle kritéria proporcionality (20,79 %) než byl její skutečný podíl na vládě (16,60 %). Naopak Unie Svobody získala s predikcí proporcionality (9,90 %) stejný podíl na vládě (16,60 %) jako druhá KDU-ČSL.

V případě tří vlád vedených občanskými demokraty (Klaus 1992–1996, Klaus 1996–1998, Topolánek 2007–2009) se jednalo o *ideově vítězné koalice*, které víceméně potvrdily hypotézu o silnějším postavení menších koaličních stran, a pro které platí, že úspěch koaličních rivalů je podmínkou vytvoření ideově příbuzné koalice v dalším volebním období (Axelrod 1970: 174). ODS měla nejsilnější postavení vůči menším koaličním partnerům v letech 1992–1996 (63,15 %). Získala méně ministerstev, než byl její proporční nárok, ale vyjednala si ve vládě těsnou nadpoloviční většinu (Svačinová, Chytilík 2009: 9; Novák 2004: 317). Obě další vlády, druhá Klausova i Topolánková, vykazují stejné situační nastavení ve skladbě mandátů a následně i v rozdělení ministerských úřadů, kde je podobnost ještě větší. Obě politické strany již neměly ve sněmovně většinu a po dvou letech skončily v demisi (Balík 2011).¹¹ Ve druhé Klausově vládě byl 50% podíl ODS na vládních úřadech výsledkem dohody menších koaličních stran KDU-ČSL a ODA. Po zkušenostech s první Klausovou vládou, v níž byli jejich ministři snadno přehlasováni, podmínili vstup do nové vlády požadkem, aby měli společně polovinu ministerských křesel (Mrklas 2006). Druhá nejsilnější KDU-ČSL fakticky dohodou zvýšila podíl na vládě pouze pro nejslabšího koaličního partnera ODA na úkor ODS. Sama nezískala adekvátní podíl dle proporčního nároku, jenž by měl být hypotetický vyšší než v předchozí vládní koalici. KDU-ČSL jako druhá nejsilnější strana akceptovala stejný podíl na vládě jako měla třetí ODA. V Topolánkově vládě pak pouze 50% podíl vítězné ODS nastal v situaci, kdy se stala historicky nejúspěšnější vítěznou stranou (ODS 35,38 %) s nejpočetnějším poslaneckým klubem (81 poslanců) a nejvyšším odstupem od druhé koaliční strany KDU-ČSL (7,22/13 poslanců). ODS s proporčním nárokem 79,41 % a 50% účasti na vládě představuje nejvyšší záporný rozdíl mezi nárokem a plněním. KDU-ČSL se po čtyřech letech vrátila do Poslanecké sněmovny, rovnou opět do vlády a potvrdili svůj vysoký potenciál office-seeking.

Všechny třetí nejsilnější koaliční strany, na rozdíl od stran na druhém místě, dosáhly vždy vyššího podílu na vládě, než byl jejich proporční nárok. Nejlepší výsledek měla Strana zelených s proporčním nárokem 5,88 % a reálným plněním 22,22 % podílu na vládě. Respektive politická strana s 6členným poslaneckým klubem získala 4 vládní ministerstva.

Poslední vláda Andreje Babiše (2018–2021) byla menšinovou vládou dvou politických stran tolerovanou KSČM. Podíly na vládě jsou interpretačně odlišné než u tříčlenných

¹¹ Klausova vláda s 99 poslanci byla tolerována ČSSD, Topolánková druhá koaliční vláda měla 100 poslanců a vznikla s podporou dvou přeběhlíků z poslaneckého klubu ČSSD.

koalic. Menší koaliční ČSSD měla výrazně vyšší podíl na vládě, než by odpovídalo nároku proporčnosti. Vznik koalice a rozdělení křesel byly v tomto případě výrazně určovány politickým okolnostmi vzniku menšinové vlády. Jednalo se o vládu tolerovanou KSČM, při jejímž vzniku sehrál aktivní roli prezident republiky (viz následující podkapitola). Pro ČSSD byl vstup do exekutivy pokračováním předchozí vládní spolupráce s hnutím ANO a retrospektivně se jeví, že stranické elity preferovaly obsazení úřadu nad politickým programem a strana se kompromitovala účastí ve vládě (Luebbert 1984; Strøm 1990), což by mohl potvrdit volební neúspěch v parlamentních volbách (2021), který znamenal pro ČSSD opuštění sněmovních lavic. Z hlediska policy-seeking vs office-seeking je zaznamenáníhodná i pozice KSČM, která uzavřela s hnutím ANO *Toleranční patent* a jeho prostřednictvím si dokázala efektivně i bez vládní účasti zajistit prosazení řady bodů svého politického programu¹² (Strøm, Müller, Bergman 2008).

Obsazení úřadu předsedy vlády

Podíl politických stran na vládách lze kvantifikovat i kritériem zachycujícím schopnost politické strany získat a udržet pozici premiéra (Tabulka 4). Osobnost předsedy vlády je významná pro vznik, uchování stability a existenci vlády. V politické vědě probíhá debata o významu osobnosti a moci premiéra (viz Hermann 2002; Diodati, Marino, Carlotti 2018), nicméně postrádá teoretický rámec, neboť chybí data, na nichž by bylo možné testovat hypotézy (O'Malley 2007) a analýzy se alternativně zaměřují na vůdcovské styly.¹³

Tabulka 4: Obsazení úřadu předsedy vlády 1992–2021

Období: 2. 7. 1992 – 17. 12. 2021. 10 760 dní.	Index obsazení úřadu předsedy vlády v procentech	Počet dnů v úřadě	Počet předsedů vlád
ČSSD	40, 70	4 380	Zeman, Špidla, Gross, Paroubek, Sobotka
ODS	37, 92	4 080	Klaus 2x, Topolánek, Nečas
ANO	13, 62	1 465	Babiš
Úřednické vlády	7, 76	835	Tošovský, Fischer, Rusnok

Zdroj: autor a dle ČSU, Úřad vlády ČR.

Pohled na dobu obsazení úřadu premiéra v České republice ukazuje nejvyšší index pro ČSSD. Sociální demokraté drželi pozici premiéra z více než 40 % celkového času a zároveň jej vždy udrželi po celé funkční období svých vládních kabinetů (1998–2002, 2002–2006, 2014–2017)

¹² KSČM do dohody prosadila požadavek sedmi bodů (růst minimální mzdy, valorizace důchodů, ochrana před zcizením, voda ve veřejném sektoru, zdanění církevních restitucí, dostupná zdravotní péče, bránění zvyšování cen bydlení), které dle vyjádření jejich představitelů byly alespoň v počátku plněny (viz např. ČT24 2021). KSČM mohla navrhnout i členy vnitřních i vnějších kontrolních a centrálních orgánů a státem řízených organizací (KSČM.cz 2018). Například významným personálním úspěchem bylo zvolení KSČM navrhovaného nového člena dozorčí rady energetického společnosti ČEZ (Finance.cz 2019).

¹³ Pozornost je obvykle zaměřena na schopnost premiéra rozhodovat v souvztažnosti s udržením vlády. Například Margaret G. Hermann navrhuje sledování sedmi klíčových vlastností premiéra: (1) přesvědčení, že může ovlivnit nebo kontrolovat, co se děje, (2) potřebu moci a vlivu, (3) schopnost rozlišovat věci a lidi ve svém prostředí, (4) sebevědomí, (5) schopnost soustředění na řešení problémů a dilema mezi (6) udržováním zájmů své skupiny a (7) schopností jednání a akceptace opozičních, nebo celospolečenských zájmů (Hermann 1999: 10).

(Mrklas 2006; Balík 2006). ODS třikrát ztratila pozici předsedy vlády, když demisi podaly vlády Václava Klause (1998), Petra Nečase (2013) a vládě Mirka Topolánka byla vyslovena nedůvěra Poslaneckou sněmovnou (2009). Sociální demokraté sice vždy udrželi úřad vlády, ale Zemanova vláda disponovala výhodou *Opoziční smlouvy* a v průběhu jednoho volebního období (2002–2006) třikrát změnili osobu premiéra (Špidla, Gross, Paroubek). Ukazuje to na vnitrostranické poměry a nízkou institucionalizaci strany (Panebianco 1988), kdy i poslední sociálnědemokratický premiér Bohuslav Sobotka (2014–2017) čelil neúspěšnému vnitrostranickému puči, který jej měl zbavit předsednictví strany a zabránit v jednání o nové vládě.

Úřad premiéra tak v posledních třiceti letech dominantně obsazovali sociální a občanští demokraté. Jedinou úspěšnou stranou, jež se mezi ODS a ČSSD „vklínila“, představuje hnutí ANO, které získalo a udrželo úřad premiéra po celé volební období (2017–2021). Nejprve v situaci jednobarevné vlády bez důvěry, a poté se stejným premiérem Andrejem Babišem na půdorysu početně nejslabší menšinové koalice s 93 poslanci, poprvé složené pouze ze dvou politických stran. Zásadní roli pro udržení pozice premiéra hnutí ANO měla podpora prezidenta, který premiéra Babiše pověřil sestavením vlády i poté, kdy vláda s nedůvěrou vládla zatím nejdelší dobu (od 13. prosince 2017 do 27. června 2018). Prezident svými politickými kroky naznačoval, že vláda bez důvěry může vládnout celé čtyři roky a sehrál aktivní roli při vzniku druhé Babišovy vlády.¹⁴

Z ostatních stran se úřadu premiéra nejvíce přiblížila KDU-ČSL, když jí byl ČSSD v povolebních jednání (1998) nabídnut úřad premiéra jako garance pro vstup středopravicové Unie svobody do společné koaliční vlády (Mrklas, Sokol 2003). Odmítnutí a postoj Unie svobody zablokoval vytvoření jakékoliv vlády, řešením patové situace byla Opoziční smlouva ODS a ČSSD, která měla zásadní dopad na další politický vývoj (Fiala, Mikš 2006) a zamezila lidovcům příležitost získat úřad předsedy vlády. K úřadu premiéra se KDU-ČSL přiblížila i v seskupení Čtyřkoalice, jejímž lídrem byl předseda lidovců Cyril Svoboda (2001). Čtyřkoalice byla po vítězství v senátních volbách v roce 2000 favoritem průzkumu volebních preferencí i pro sněmovní volby 2002.¹⁵ Vnitřní spory v KDU-ČSL a Čtyřkoalici, které vypukly na přelomu roku 2001 a 2002, ovšem zhatily i tuto další lidoveckou příležitost.

Závěr

Hlavním cílem studie bylo zachycení účasti českých politických stran na vládě – office seeking podílem na ministerských funkcích v koaličních vládách, schopnosti obsadit a podržet úřad předsedy vlády, a rovněž poukázat na absolutní účast stran ve vládách v letech 1992–2021.

Dílčí závěry a interpretace získaných dat v korelaci s politickými okolnostmi vzniku vládních koalic byly uvedeny v textu u jednotlivých kapitol. Obecnější závěrem by mohlo být poukázání na dynamiku vývoje a proměny vládních koalic, kterou lze dle analýzy rozdělit do tří etap. První etapu představují dvě dekády s pozici dominantních stran¹⁶ na pravici a levici ODS a ČSSD, jež obsazovaly úřad premiéra a měly více než 50% podíl na vládních křeslech

¹⁴ Vyjádření prezidenta k možnostem nechat vládnout vládu v demisi viz např. Irozhlas 2021; Idnes.cz 2021.

¹⁵ Volební průzkumy STEM a CVVM udávaly Čtyřkoalici na konci roku 2001 preference ke 30 % s výrazným až 10% nárůstem před ODS a ČSSD. Od počátku roku 2002 nastal trend postupného propadu preferencí Čtyřkoalice (CVVM 2021; STEM 2021).

¹⁶ Pojem dominantní strana je zde použita v duchu Duvergerovy definice jako strany výrazně předstihující ostatní ve stranickém systému nebo jako strany, kterou takto může vnímat veřejnost (Duverger 1961; Kubát 2007: 236–237).

a jejichž koaličními partnery byly menší politické strany. Druhá etapa od roku 2010 je charakteristická oslabováním dominantních stran a vznikem více poměrových vládních koalic, kdy nejsilnější strany v koalicích mají výrazně menší než 50 % podíl na vládě. Třetí závěrečná etapa od roku 2017 je charakteristická nástupem nové dominantní strany ANO získávající pozici premiéra a poprvé vznikem pouze dvoučlenné vládní koalice.

Je nutno zdůraznit, že uvedená data a případné modely hlasovacích sil, jako použitá Gamsonova hypotéza proporcionality, představují pouze statistická vyjádření dané situace. Při interpretaci držení úřadů a účasti ve vládě je potřebné přihlédnout k politické situaci. Například k tomu, co Kaare Strøm nazývá *očekávaným výsledkem voleb*. Dokladem může být podíl ministerských křesel KDU-ČSL a ODA, jenž byl ve druhé vládě Václava Klause (1996–1998) výrazně vyšší než ve vládě předchozí. To však nezabránilo menším koaličním stranám opustit výhodnou pozici s predikcí příležitosti spojenou s dalším politickým vývojem. Naopak nejslabší podíl participace na vládě měly menší koaliční strany KDU-ČSL a US-DEU v sociálnědemokratické vládě (2002–2006), přesto vláda vydržela celé volební období. Vládní angažmá lidovců se nijak výrazně neprojevovalo ztrátou volebních preferencí. V případě unionistů bylo zřejmé, že strana nemá přílišnou naději na opětovný vstup do Poslanecké sněmovny a stranická elita se orientovala na udržení vládních postů/office-seeking a z nich plynoucích benefitů, a nikoliv na prosazení politického programu/policy-seeking.

V případě podílů na vládních úřadech je jejich nedostatečnou stránkou nezpůsobilost zachytit význam jednotlivých ministerských rezortů, kdy je rozdíl v politickém a ekonomickém významu získaných ministerstev. Hypoteticky by mohl být doplňujícím kvantitativním kritériem rozpočet ministerstva, což ale abstrahuje od politického významu ministerstev s menším rozpočtem, ale prestižní agendou. Svou roli hrají i programové priority jednotlivých stran koalice s řadou rozličných motivací k obsazení jednotlivých ministerstev.¹⁷ Výsledky měření podílu na vládě je proto vhodné interpretovat ad hoc pro jednotlivé případy.

Další otázkou, která by mohla být předmětem výzkumu je vytváření a obsazování ministerstev bez portfeje, jež ovlivňují distribuci úřadů a mohou mít vliv na hlasování vlády. Přičemž důvody jejich zřízení mohou být spojeny jak s programovými prioritami vládního kabinetu, tak s personálními a politickými požadavky koaličních stran. Lze zvažovat i výzkum obsazování pozic politických náměstků na ministerstvech, na něž se nevztahuje služební zákon, ředitelů kabinetu ministra, případně vytvářejí-li vládní strany nové pozice v exekutivě, typicky v sekcích náměstků apod. A lze uvažovat i o tom, zdali jsou nové pozice součástí koaličních dohod včetně pravidel jejich obsazení a také o tom, jak jsou nová služební i pracovní místa personálně obsazována, což by výzkum rozšířilo i o oblast stranické patronáže.

¹⁷ Názorným příkladem je střet o Ministerstvo pro místní rozvoj mezi ČSSD a Unii svobody, na kterém vázla rekonstrukce vlády Stanislava Grosse v srpnu 2004. Čím méně prestižní se jevil resort místního rozvoje, tím vyšší měl potenciál ekonomické výnosnosti, jako úřad rozdělující evropské dotační programy, a proto jej pro sebe získala ČSSD. Unie svobody obsadila sice prestižním, ale již ne tak ekonomicky zajímavé Ministerstvo spravedlnosti. Viz např. *Nová vládní sestava* (České noviny 2004).

LITERATURA:

- ÁGH, Attila (2015). The Transformation of the Hungarian Party System. From Democratic Chaos to Electoral Autocracy. *Südosteuropa*. Vol. 63, no. 2, pp. 201–222.
- AXELROD, Robert (1970). *Conflict of Interest*. Chicago: Markham, pp. 174–175.
- BALÍK, Stanislav (2006). Typologie exekutivních koalic v Českém prostředí. In CABADA, Ladislav (a kol.). *Koalice a koaliční vztahy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.
- BALÍK, Stanislav a kol. (2001). *Koaliční vládnutí ve střední Evropě (1990–2010)*. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity.
- BRUNCLÍK, Miloš (2014). Co jsou úřednické kabinetů a za jakých okolností vznikají? Česká republika v mezinárodním srovnání. *Acta Politologica*. Vol. 6. no. 1, pp. 1–23.
- BUDGE, Ian; LAVER, Michael J. (1986). Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory. *Legislative Studies Quarterly*. Vol. 11, no. 4, pp. 485–506. <https://doi.org/10.2307/439930>.
- COLOMER, Joseph M. (2000). How political parties, rather than member-states, are building the European Union. *Economics Working Papers*. Vol. 489. Department of Economics and Business, Universitat Pompeu Fabra.
- CVVM (2021). Veřejné mínění a proměny preferencí politických stran. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/cvvm/casopis-nase-spolecnost/prehled-clanku/50-2003-3-4/570>>.
- ČESKÉ NOVINY (2004). Nová vládní sestava. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nova-vladni-sestava/80609>>.
- ČT24 (2013). *Rusnokův tým považuje za vládu odborníků jen 15 % Čechů*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1083154-rusnokuv-tym-povazuje-za-vladu-odborniku-jen-15-procent-cechu>>.
- ČT24 (2021). *Komunisté jsou spokojeni, Toleranční patent s hnutím ANO se z velké části plní*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3255436-komuniste-jsou-spokojeni-tolerancni-patent-s-hnutim-ano-se-z-velke-casti-plni>>.
- DIODATI, Nicola M.; MARINO, Bruno; CARLOTTI, Benedetta (2018). Prime Ministers unchained? Explaining Prime Minister Policy Autonomy in coalition governments. *European Political Science Review*. Vol. 10, no. 4, pp. 515–536. <https://doi.org/10.1017/S1755773918000085>.
- DLOUHÝ, Martin (2016). Teorie her, formování koalic a koncentrace politické moci v zastupitelstvu hlavního města Prahy. *Politická ekonomie*. Vol. 64, no.6, pp. 747–761. <https://doi.org/10.18267/j.polek.1107>.
- DUVERGER, Maurice (1981). *Les partis politiques*, 10. vyd. Paris: Armand Colin.
- EVANS, Matt (2018). Policy-Seeking and Office-Seeking: Categorizing Parties Based on Coalition Payoff Allocation. *Politics Policy*. Vol. 46, no. 1. pp. 4–31. <https://doi.org/10.1111/polp.12242>.
- FIALA, Petr; MIKŠ, František (2006). ODS a opoziční smlouva. In BALÍK, Stanislav (ed.). *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991–2006*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, pp. 38–65.
- FINANCE.CZ (2019). *Novým členem dozorčí rady ČEZ šéf auditorů Vaněček*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.finance.cz/524884-novym-clenem-dozorci-rady-cez-sef-auditoru-firmy-vanecek/>>.

- FRÉCHETTE, Guillaume R.; KAGEL, John H.; MORELLI, Massimo (2005). Gamson's Law Versus Non-Cooperative Bargaining Theory. *Games and Economic Behavior*, Vol. LI, no. 2, pp. 365–390.
- GALLAGHER, Michael; LAVER, Michael; MAIR, Peter (1992). *Representative Government in Western Europe*. New York. p. 31.
- GAMSON, William A. (1961). A Theory of Coalition Formation. *American Sociological Review*. Vol. 26, no. 3, pp. 373–382.
- HERMANN, Margaret G. (2002). *Assessing Leadership Style: A Trait Analysis*. Originally Published November 1999 - Minor revision 2002. Social Science Automation, Inc.
- HLOUŠEK, Vít; KOPEČEK, Lubomír (2017). Different Ways of Institutionalising Entrepreneurial Parties: Czech Public Affairs Party and ANO. *Politologický časopis*. Vol. 24. no. 2, pp. 92–115. <https://doi.org/10.5817/PC2017-2-92>.
- IDNES.CZ (2006). *Nejsme pravice ohrazuje se část zelených*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nejsme-pravice-ohrazuje-se-castzelenych.A060605_182935_domaci>.
- IDNES.CZ (2018). *Prezident jmenoval vládu bez Pocheho*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/jmenovani-vlady-babis-ano-cssd-tolerance-kscm.A180626_231642_domaci_kop>.
- IDNES.CZ (2021). *Zeman nechá vládnout Babiše v demisi*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/zeman-vlada-babis-vysloveni-neduvery-az-do-voleb-vlada-v-demisi.A210425_114429_domaci_kop>.
- IROZHLAS (2021). *Pokud Babišově vládě bude vyslovena nedůvěra, nechám ji dovládnout v demisi, řekl prezident*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/milos-zeman-prezident-vlada-premier-andrej-babis-neduvera-v-demisi_2104251257_vis>.
- PANEBIANCO, Angelo (1988). *Political Parties: Organization and Power*. Cambridge-New York.
- PEDERSEN, Helene H. (2012): What do Parties Want? Policy versus Office. *West European Politics*. Vol. 35, no. 4, pp. 896–910. <https://doi.org/10.1080/01402382.2012.682350>.
- PEDERSEN, Helene H. (2011). Policy-seeking parties in multiparty systems: Influence or purity? *Party Politics*. Vol. 18, no. 3, pp. 297–314. <https://doi.org/10.1177/1354068810382940>.
- POSEY, Kevin H. (1994). The Electoral Consequences of Coalition Behavior. *Southeastern Political Review*. Vol. 22, no. 3, pp. 549–557. <https://doi.org/10.1111/j.1747-1346.1994.tb00345.x>.
- IDNES.CZ (2006). *Nejsme pravice ohrazuje se část zelených*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/nejsme-pravice-ohrazuje-se-castzelenych.A060605_182935_domaci>.
- KATZ, Richard; MAIR, Peter (1993). Changing Models of Party Organization and Party Democracy: The Emergence of the Cartel Party. *Party Politics*. Vol. 2, no. 1. <https://doi.org/10.1177/1354068895001001001>.
- KSČM.CZ (2018). *Toleranční patent text dohody politického hnutí ANO 2011 a KSČM o podpoře vzniku a toleranci existence menšinové vlády hnutí ANO a ČSSD po volbách 2017*. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/dokumenty/ke-stazeni/tolerancni-patent>>.
- KUBÁT, Michal (2007). Stranické systémy. In CABADA, Ladislav; KUBAT, Michal a kol. Úvod do studia politické vědy. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., pp. 236–237.

- LAVER, Michael; SCHOFIELD, Norman (1998). *Multiparty Government: The Politics of Coalition in Europe*. Michigan: University of Michigan.
- LEISERSON, Michael (1968). Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on the Theory of Games. *The American Political Science Review*. Vol. 62, no. 3, pp. 770–787. <https://doi.org/10.2307/1953429>.
- LIJPHART, Arend (1984). *Democracies: Patterns of Majoritarian and Consensus Government in Twenty-One Countries*. New Haven and London: Yale University Press.
- LIJPHART, Arend (1999). *Patterns of Democracy: Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. New Haven, CT: Yale University Press.
- LUEBBERT, Gregory M. (1984). *Theory of Government Formation. Comparative Political Studies*, Vol. 17, no. 2. p. 248. <https://doi.org/10.1177/0010414084017002005>.
- MERSHON, Carol (1996) The Costs of Coalition: Coalition Theories and Italian Governments. *American Political Science Review*. Vol. 90, no. 3. p. 538. <https://doi.org/10.2307/2082607>
- MIZRAHI, Shlomo; YUVAL, Fany; COHEN, Nissim (2014). Alternative Politics and Attitudes toward the Welfare State: Theory and Empirical Findings from Israel. *Politics & Policy*. Vol. 42, no. 6. pp. 850–880. <https://doi.org/10.1111/polp.12099>.
- MRKLAS, Ladislav (2006). ODS ve vládních koalicích v letech 1991–1997. In BALÍK, Stanislav (ed.). *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991–2006*. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury, pp. 18–37.
- MRKLAS, Ladislav; SOKOL, Petr (2003). Vláda České republiky a její formování po volbách 2002: chronologie, složení, historická komparace. In LINEK, Lukáš (ed.). *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha, Sociologický ústav Akademie věd České republiky, pp. 169–180.
- MÜLLER, Wolfgang C.; STRØM, Kaare (1999). *Policy, Office or Voters? How Political Parties in Western Europe Make hard decision*. Cambridge University Press.
- NOVÁK, Miroslav (2004). Typy vlád a jejich utváření: Česká republika v komparativní perspektivě. In NOVÁK, Miroslav; LEBEDA, Tomáš (eds). *Volební a stranické systémy: ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda, Aleš Čeněk, pp. 311–343.
- O'MALLEY, Eoin (2007). The Power of Prime Ministers: Results of an Expert Survey. *International Political Science Review*. Vol. 28, no. 1, pp. 7–27. <https://doi.org/10.1177/0192512107070398>.
- RIKER, William H. (1962). *The Theory of Political Coalitions*. New Haven: Yale University Press.
- SCHOFIELD, Norman (1995). Coalition Politics: A Formal Model and Empirical Anylysis. *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 7, no. 3, pp. 245–281. <https://doi.org/10.1177/0951692895007003002>.
- SVACHINOVÁ, Petra; CHYTILEK, Roman (2009). Distribuce postů ve vládě a PS PČR z hlediska teorie koalic. *Středoevropské politické studie*. Vol. 7, no. 1. pp. 1–22.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka (2000). *Přehled moderních politologických teorií*. Praha: Portál.
- STEM (2021). Výsledky hlasování pro: Čtyřkoalice. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.stem.cz/?=Ctyrkoalice>>.
- STRØM, Kaare (1990). *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge: Cambridge University Press.
- STRØM, Kaare; MÜLLER, Wolfgang C.; BERGMAN, Torbjörn (2008). *Cabinets and Coalition Bargaining: The Democractic Life Cycle in Western Europe*. Oxford University Press.
- SWAAN, Abram de (1973). *Coalition Theories and Cabinet Formations*. Amsterdam, London,

New York: Elsevier Scientific Publishing Company.

ŠVEC, Kamil (2010). Analýza voleb do krajských zastupitelstev v roce 2008 v kontextu teorie koalic a srovnání s volbami v roce 2000 a 2004. *Acta Politologica*. Vol. 2, no. 2, pp. 186–204.

VERCESI, Michelangelo (2016). Coalition Politics and Inter-Party Conflict Management: A Theoretical Framework. *Politics & Policy*. Vol. 44, no. 2. pp. 168–219. <https://doi.org/10.1111/polp.12154>.

VLÁDA ČR (2021). Přehled vlád České republiky. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/>>.

VOLBY.CZ (2021). Český statistický úřad. [online; cit. 2022-02-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.volby.cz/>>.

WAGNER, Markus; MEYER, Thomas M. (2014). Which Issues do Parties Emphasise? Salience Strategies and Party Organisation in Multiparty Systems. *West European Politics*. Vol. 37, no. 5, pp. 1019–1045. <https://doi.org/10.1080/01402382.2014.911483>.

WARWICK, Paul V. (2005). Do Policy Horizons Structure the Formation of Parliamentary Governments? The Evidence from an Expert Survey. *American Journal of Political Science*. Vol. 49, no. 2. pp. 373–378. <https://doi.org/10.1111/j.0092-5853.2005.00129.x>.

Přílohy:

Tabulka 5: Podíl politických stran na vládách 1992–2021

Předseda vlády	Politické strany ve vládě	Počet poslanců	Počet ministrů ve vládě	Počet ministrů %	Počet členů vlády
Václav Klaus 1992–1996	ODS/KDS	76	12	63,20	19
	KDU-ČSL	15	4	21,10	
	ODA	14	3	15,70	
Václav Klaus 1996–1998	ODS/KDS	68	9	50,00	17
	KDU-ČSL	18	4	25,00	
	ODA	13	4	25,00	
Josef Tošovský 1998	Nestraníci	-	3	42,11	19
	Unie svobody	-	3	26,31	
	ODA	13	5	15,78	
	KDU-ČSL	18	8	15,78	
Miloš Zeman 1998–2002	ČSSD	74	17/19	100	17/19
Špidla, Gross, Paroubek 2002–2006	ČSSD	70	12	66,80	18
	KDU-ČSL	21	3	16,60	
	US-DEU	10	3	16,60	
Mirek Topolánek 2006–2007	ODS/nestraníci	81	15	100	15
Mirek Topolánek 2007–2009	ODS	81	9	50,00	18
	KDU-ČSL	13	5	27,80	
	Strana zelených	6	4	22,20	

Předseda vlády	Politické strany ve vládě	Počet poslanců	Počet ministrů ve vládě	Počet ministrů %	Počet členů vlády
Jan Fischer 2009–2010	ČSSD	74	8	47,05	17
	ODS	81	6	35,29	
	Strana zelených	6	2	11,76	
	Nestraníci	-	1	5,90	
Petr Nečas 2010–2013	ODS	53	6	40,00	15
	TOP 09	41	5	33,33	
	Věci Veřejné	24	4	26,77	
Jiří Rusnok 2013–2014	Nestraníci/KDU-ČSL	-	14/1	100	15
Bohuslav Sobotka 2014–2017	ČSSD	50	8	47,04	17
	ANO	47	6	35,28	
	KDU-ČSL	14	3	17,64	
Andrej Babiš 2017-2018	ANO/nestraníci	78	15	100	15
Andrej Babiš 2018–2021	ANO	78	10	66,66	15
	ČSSD	15	5	33,33	

Zdroj: autor a dle ČSU, Úřad vlády ČR.